

Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
t.a.v. Mr. drs. H.G.J. Bruins Slot
Postbus 20011
2500 EA Den Haag

Adres
Boerhaavelaan 14
2713 HX Zoetermeer

Kantoor 079 361 77 47
E-mail nvvb@nvvb.nl
Website www.nvvb.nl

Datum	Onderwerp
19-07-2023	Evaluatie NVVB Provinciale Staten- en Waterschapsverkiezingen 2023

Geachte minister,

Op 15 maart vonden de Provinciale Staten- en Waterschapsverkiezingen plaats. Het algemene beeld is dat de verkiezingen als zwaar werden ervaren door de ambtelijke organisatie en de stembureauleden/tellers bij veel gemeenten. Veel gemeenten hebben gemeld dat de organisatie voor hen niet langer uitvoerbaar is en er veranderingen in het verkiezingsproces noodzakelijk zijn om de uitvoerbaarheid te waarborgen. De combinatie van de telling, die tot diep in de nacht duurde, en de uitvoering van de (nieuwe) gemeentelijk stembureautaken heeft geleid tot extra belasting en oververmoeidheid bij de gemeentelijke organisatie en de tellers.

De NVVB heeft de signalen bij diverse gemeenten geïnterviewd. Daarnaast is de NVVB ook aangesloten bij een aantal van de evaluatiegesprekken, georganiseerd door het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Op diverse thema's zijn de ontvangen signalen gegroepeerd, waarbij de NVVB eveneens aanbevelingen doet.

Rondom de organisatie

Ontvangen signalen

Groeiende werklust verkiezingsorganisatie

De NVVB is groot voorstander van het afschaffen van de telling op lijstniveau en de voorlopige uitslag op basis daarvan. Immers, als de stembureaus nog aan het tellen zijn, wordt al vroeg in de avond in diverse tv-programma's de voorlopige uitslag en mogelijke zetelverdeling uitgebreid besproken. Kennelijk bieden de exit polls hiertoe voldoende en betrouwbare informatie. Daarmee vervalt de urgentie en



noodzaak om nog later op diezelfde avond - tot vaak diep in de nacht – aanvullend de voorlopige uitslag op lijstniveau te moeten leveren. Om deze reden kan het (snel)tellen op de dag van de stemming worden afgeschaft. Dit draagt bij aan de bereidwilligheid van stembureauleden om ook bij volgende verkiezingen in de komende jaren beschikbaar te blijven. Deze maatregel geeft ook de ingeschakelde vrijwilligers enige mate van zekerheid m.b.t. de eindtijd van hun werkzaamheden.

Nieuwe stembiljetten en elektronisch tellen

De signalen die de NVVB van haar leden in groten getale heeft ontvangen is de overtuiging dat het stembiljet te groot is. Tijdens de stemdag wordt de wachttijd op het stembureau overdag langer omdat grote stembiljetten veel tijd kosten om uit te vouwen, in te vullen en weer op te vouwen. Het moeilijk uitvouwen van de biljetten na 21.00 kost om dezelfde reden teveel tijd, waardoor het langer duurt om ze te tellen. Als er veel op partijen aan de rechterkant van het stembiljet wordt gestemd, duurt het ook langer om de uitgebrachte stem te vinden. De NVVB wil om bovengemelde redenen aandringen om het proces van het experimenteren met een nieuw stembiljet flink te versnellen. Een nieuw stembiljet biedt daarnaast mogelijkheden om elektronisch tellen mogelijk te maken. Het advies is dan ook om de digitaliseringsagenda naar voren te halen en het Belgische (Vlaamse) model (combinatie van een stemprinter en elektronisch stemmenteller) te onderzoeken.

Hertelling

Veel gemeenten hebben tijdens de GSB-zitting gedeeltelijke hertellingen verricht in verband met onverklaarbare verschillen. Meestal ging dit om kleine verschillen van 1 of een paar stemmen, slechts af en toe om grote verschillen. De keuze voor het stemmen met papier en potlood levert per definitie telverschillen op, zolang het handwerk blijft. Een bepaalde foutmarge daarbij zou acceptabel moeten zijn, voor zover dit voor de uitslag van de verkiezing geen consequenties heeft. Zo bleek bij de vele hertellingen vaak dat er (bijna) geen verschillen zijn – en zeker geen verschillen die de uitslag konden beïnvloeden. Stel daarom een geringe marge (van bijvoorbeeld maximaal 10) van verschillen tussen opgekomen kiezers en getelde stembiljetten per stembureau, waarbij niet automatisch herteld hoeft te worden.

Vereenvoudiging van de beveiliging van het proces

De nieuwe regels over vervoer en opslag, met name over gescheiden vervoer met twee personen van processen-verbaal en stembescheiden en het afsluiten en verzegelen van transportboxen, voelt voor veel gemeenten als onnodig en onuitvoerbaar. De regels gaan vaak te ver en kosten veel extra (papier)werk. Het verzoek is om minder gedetailleerde regels voor allerlei situaties te bieden en meer met kaders en richtlijnen te werken. Vertrouw gemeenten hierin dat zij deze goed en gewetensvol zullen toepassen op de lokale situatie, die van gemeente tot gemeente verschilt.



Kortere openingstijden

Om de belasting voor de uitvoerbaarheid te verkleinen is het wenselijk om de openingstijden van de stemming aan te passen. Dit geeft de stembureaus meer tijd voor de werkzaamheden na sluiting van de stemming. Ons voorstel in deze: Stel de stembureaus open van 08:00 tot 20:00 uur.

Communicatie

Communicatie door de overheid naar de verkiezingsorganisaties

De nieuwsbrieven die periodiek vanuit het ministerie worden gestuurd zijn werden door de gemeenten als helder en duidelijk ervaren, echter werd ook aangegeven dat de informatie vaak teveel was en beter beknopter weergegeven kan worden. Veel gemeenten gaven aan dat een aantal instructies en handreikingen eerder verspreid hadden moeten worden.

De NVVB wil nog wel wijzen op signalen dat de Informatiepunten van BZK en de Kiesraad niet altijd op dezelfde lijn zaten op gegeven antwoorden.

Tot slot

Waarbij we net de intensieve Provinciale Staten- en Waterschapsverkiezingen achter ons hebben gelaten en ons nog bevinden in evaluatie- en verbetertrajecten om te onderzoeken op welke manieren de uitvoerbaarheid van het verkiezingsproces naar de toekomst toe vereenvoudigd kan worden, zijn we inmiddels al weer met de organisatie van de Tweede Kamerverkiezingen gestart. Duidelijk mag zijn dat de afgelopen verkiezingen in veel gemeenten zwaar waren voor de ambtelijke organisatie en de vrijwilligers. Het is goed om in gedachten te houden dat het dit keer meer moeite zal kosten om stembureauleden en tellers te werven en het weer veel zal gaan vragen van het ambtelijke apparaat.

De NVVB adviseert daarom dringend om serieus de mogelijkheden te onderzoeken en meer voortgang te boeken om de uitvoerbaarheid van de organisatie van verkiezingen te verbeteren, zodat deze wijzigingen bij de verkiezing van de leden van het Europees Parlement in werking kunnen treden.

Daarnaast hecht de NVVB er veel waarde aan om zoveel mogelijk aan het begin van het opstellen van wet- en regelgeving betrokken te worden; hierdoor kunnen we zo vroeg mogelijk de voorgestelde wet- en regelgeving spiegelen aan de uitvoerbaarheid. Zo blijven we met elkaar zorgen voor een goed, uitvoerbaar, betrouwbaar en democratisch verkiezingsproces.

Met vriendelijke groet,



Namens het bestuur van de Nederlandse Vereniging voor Burgerzaken

S.A.J. Rijsdijk

Voorzitter

